

» En sunn kalv er frisk, leken, observant, tillitsfull og nysgjerrig. Den har god appetitt og tilvekst samt at hårlaget er glansfullt. Ved sjukdom blir kalven nedstemt, slapp, ligger mye og virker uinteressert i sine omgivelser.

Anne Cathrine Whist
Veterinær, Spesialrådgiver
Helse og Fruktbarhet
Tine Rådgiving
Anne.Cathrine.Whist@tine.no

Sjukdom hos

» Luftveissjukdom, diaré og leddbetennelse er de viktigste og vanligste sjukdommene hos kalv. Forebygging av kalvesjukdom og kalvedød gjennom rene, tørre og godt ventilerte kalvebinger og rikelig med råmelk er svært lønnsomt.

Fordelingen av de vanligste sjukdommene

De viktigste sjukdommene hos kalv i dag er framstilt i figur 1. Luftveisinfeksjoner dominerer med nesten 50 prosent, mens mage/tarm (diaré) og leddbetennelse har henholdsvis 25 prosent hver. Kalver i store besetninger og løsdrifter ser ut til å ha større risiko for både luftveissjukdom og diaré. Leddbetennelse og navlebetennelse er også vanlige infeksjoner hos unge kalver og kan ha en dødelig utgang dersom spredning med bakterier i blodet utvikler seg til blodforgiftning. Sjuke kalver i fjøset koster både i form av økte veterinærkostnader, økte førkostnader pga. redusert tilvekst og lengre oppføringstid, dårlig dyrevelferd, dårlig plassutnyttelse og ikke minst: mange arbeidstimer. Stadig flere studier viser at friske kukalver får høyere ytelse og bedre fruktbarhet som voksne kyr.

Diaré hos kalv

Infeksjoner i mage/tarmkanalen er svært vanlig hos unge storfe. Symptomene på diaré hos kalver er løs til rennende avføring, inntørking (dehydrering), nedstemthet og påkjent allmenntilstand. I tillegg til redusert tilvekst og økt risiko for tidlig død, viser mange studier at kalver som får diaré tidlig i livet også har økt risiko for å få annen sjukdom seinere, bl.a. luftveissjukdom. Kalver har størst risiko for å få mage- og tarmsjukdom i løpet av den første måneden etter fødsel. Dette gjelder smitte med både virus og bakterier. Årsakene til kalvediaré er mange, og i tillegg til infeksjoner, er ofte miljø, føring og andre driftsfaktorer vel så

Tilby grovfôr, kraftfôr og vann av god kvalitet fra dag 1. Foto: Espen Schive

viktige i utviklingen av sjukdom. De kliniske symptomene er svært like og laboratorieanalyser er nødvendig for å stille en sikker diagnose.

Luftveisinfeksjoner hos kalv

Luftveissjukdom ser ut til å være et økende problem i mange storfebesetninger i dag. Smittsom luftveissjukdom viser seg når smittepresset overskrider dyrenes motstandskraft. Dyrenes immunitet, oppstallingsmiljø og føring er avgjørende for god

motstandskraft. Økning i smittepress kan skje ved kontakt med andre besetninger, når besetningsstørrelsen øker eller slås sammen, når dyr omgrupperes, eller når dyr innad i besetningen blir sjuke. Luftveisinfeksjoner ser ut til å ramme kalv i flere aldersgrupper, selv om det er vanligst hos kalver yngre enn to måneder. Virusinfeksjoner er den mest vanlige årsaken til luftveissjukdom hos kalv, og kan ha et relativt mildt forløp. De vanligste er BRS-virus, coronavirus

kalv

og parainfluenzavirus. Forekomst av disse virusene er vanlige i Norge, men varierer mellom besetninger og regioner. Virusinfeksjoner kan være svært smittsomme. Smitte med virus skader luftveiene og reduserer motstandskrafta hos dyret. Derfor kommer bakterier ofte til senere ved en slik smitte, og kompliserer og forverrer sjukdomsutviklingen. De mest vanlige bakteriene er i slike tilfeller bakterier som finnes normalt i miljøet og hos dyrene. Smitte skjer ved direktekontakt mellom dyr, via innåndingsluft eller med forurensede klær eller utstyr som brukes i flere fjøs.

Andre sjukdommer

Leddbetennelse og navlebetennelse er også vanlige infeksjoner hos unge kalver. Smittestoffene varierer, men ofte er bakterier som stafylokokker, streptokokker eller *E.coli* involvert. Etter at bakteriene har kommet inn i kroppen, ofte gjennom navle, tarmkanalen eller tilfeldige sår, vil de komme over i blodet og spres til ulike vev og organer. Da kan sjukdommer utvikle seg svært raskt og kan ha dødelig utgang. Spraying/dypping av navlen med jodsprit rett etter kalving er en god forebyggende rutine mot sjukdom. Kontroller alltid navlen 3-4 dager etter kalving. Hvis navlen virker forstørret, sett kalven i sjukebinge og kontakt veterinær omgående.

Kalvedødelighet

Kalvedødelighet er ofte et sammensatt problem. Kalvedødelighet viser seg å være et økende problem i store besetninger (se figur 3). Økt dødelighet er en av flere indikatorer på dårlig dyrevelferd, og resulterer i store økonomiske tap i storfeproduksjonen. Beregninger viser at kalvedødelighet koster norske melkebønder mer enn 150 millioner kroner i året. Kalving i løsdriften, svikt i råmjølkforsyningen og hard/vanskelig kalving er de viktigste årsakene til kalvedødelighet. Svak føring, bråe

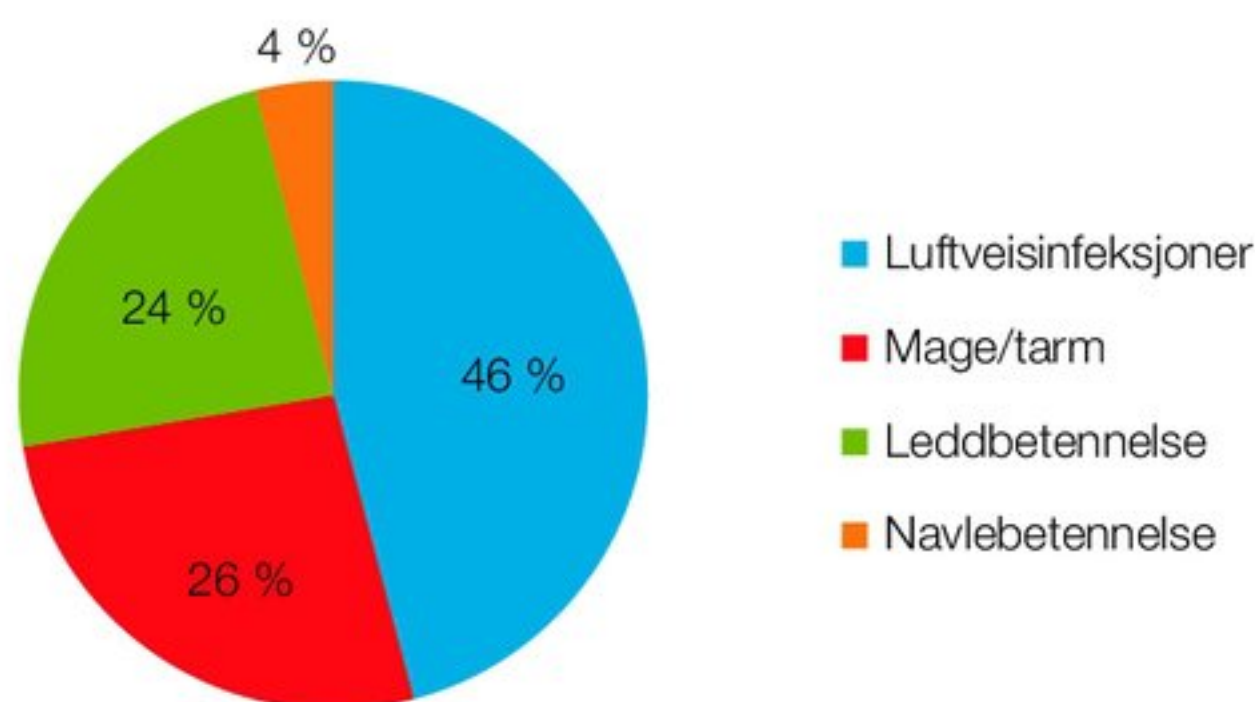
Ny fagbrosjyre om kalv

Tine Rådgiving har laget en ny fagbrosjyre om «Godt kalveoppdrett». Nå håper vi at innhold og presentasjoner skal bidra til konstruktiv fagdiskusjon blant produsenter og rådgivere. Målet er å få alle til å se betydningen av godt kalvestell, samt å gi ekstra inspirasjon og arbeidslyst til å måle og vurdere kalver i egen eller andres besetning.

Ren, tørr og godt ventilert fellesbinge gir god kalvehelse og dyrevelferd. Foto: Espen Schive

Figur 1. Fordelingen av de fire vanligste helsekortregistreringer på kvige- og oksekalver rapportert inn i Kukontrollen i 2014.

Figur 2. Figuren viser hvilke agens (bakterier, virus, parasitter) som opptrer til hvilke tider i kalvens første levemåneder.

Agens	Alder på kalv (uker)	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
E. Coli diaré		→											
Rotavirus		→	→	→	→								
Coronavirus		→	→	→	→								
Cryptosporidier		→	→	→									
Koksidier					→	→	→	→	→	→	→	→	→